

ENT
2620

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 39

1 november 1979

No. 11

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

INHOUD: B. J. LEMPKE, *Tinea turicensis* Müller-Rutz, nieuw voor de Nederlandse fauna (Lep., Tineidae) (p. 161). — A. VAN FRANKENHUYZEN en TONNY WIJNEN, Een nieuwe vangmethode voor *Synanthedon myopaeformis* (Borkhausen) (Lep., Sesiidae) (p. 164). — A. VAN HARTEN, *Sitobion hillerislambersi*, a remarkable new aphid from Angola (Homoptera, Aphididae) (p. 168). — R. H. COBBEN, A new *Adarrus* species from Austria (Cicadellidae, Homoptera Auchenorrhyncha) (p. 173). — C. VAN ACHTERBERG, Note on the homonymy of *Macrocentrus brevicaudis* Abdinbekova (Hymenoptera, Braconidae, Macrocentrinae) (p. 175). — Literatuur (p. 172: W. N. ELLIS; p. 175: W. P. MANTEL). — Korte mededelingen (p. 163: F. CUPEDO; p. 167: Vlinderverzamelaars opgelet, ROBERT BOUWER; p. 172: V. S. VAN DER GOOT; p. 174: J. E. DE OUDE; p. 176: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek, Personalialia).

***Tinea turicensis* Müller-Rutz, nieuw voor de Nederlandse fauna (Lep., Tineidae)**

door

B. J. LEMPKE

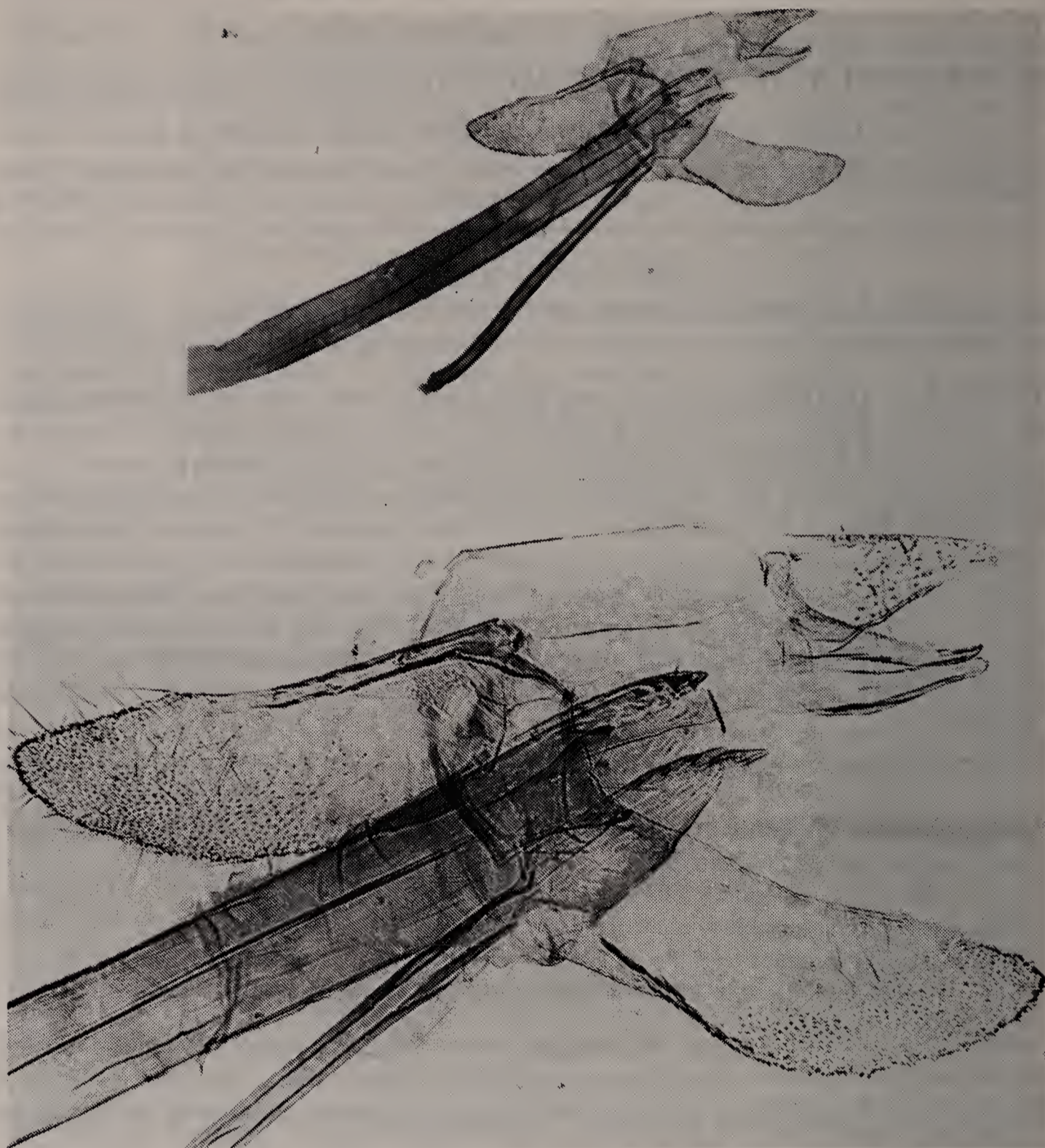
Instituut voor Taxonomische Zoölogie (Zoölogisch Museum), Amsterdam

ABSTRACT — *Tinea turicensis* Müller-Rutz, new to the Dutch fauna. Among the series of *Tinea pellionella* Linnaeus in the collection of the above mentioned institution a specimen of *T. turicensis* was discovered. It was met with indoors at Leuvenum (north-west of the prov. of Gelderland) on 28 June 1925. Another specimen was caught in Dutch Limburg in 1973.

Van de Tineidae, eertijds een van de grootste families onder de „microlepidoptera”, worden in de Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera (Lempke, 1976) 31 soorten vermeld, die met zekerheid uit ons land bekend zijn. Vergelijking van onze soortenlijst met die van de Britse eilanden (Bradley e.a., 1972) en van Denemarken (Karlsholt & Schmidt Nielsen, 1976) en met de gegevens van de moderne Duitse literatuur (Petersen, 1969; Hannemann, 1977) maakte echter wel duidelijk, dat de mogelijkheid nieuwe soorten voor onze fauna te ontdekken niet uitgesloten was. Dat deze kans reëel was, is inmiddels al gebleken door de ontdekking van een nieuwe Tineide door de heer G. R. Langohr (1979).

Ik kan daar nu een tweede soort aan toevoegen, namelijk *Tinea (Tinea) turicensis* Müller-Rutz. In de determinatietabel van Hannemann van het geslacht *Tinea* (l.c.: 217) staat een groep van vijf soorten, waarvan *pellionella* Linnaeus en *flavescentella* Haworth uit Nederland bekend zijn, maar de andere drie niet. Alle soorten van deze groep zijn volgens Hannemann met zekerheid alleen aan de genitaliën te herkennen. Het zou dus best kunnen, dacht ik, dat onder het Nederlandse materiaal toch iets nieuws te vinden zou zijn. Bij het bekijken van de serie van *T. pellionella* te Amsterdam bleek die soort nogal variabel te zijn, lichter of donkerder. Maar dat was bekend. Eén exemplaar viel me echter op, achteraf denk ik door een iets andere vorm van de achtervleugels. De heer Diakonoff was zo vriendelijk een genitaalpreparaat te maken en toen bleek,

Tinea (T.) turicensis. Genitaalapparaat van het ♂, boven in zijn geheel, onder sterker vergroot met weglating van een deel van saccus en aedaeagus. Foto's J. Huisenga.

dat we inderdaad met een tot nog toe niet uit Nederland vermelde soort te doen hadden, *Tinea (Tinea) turicensis* Müller-Rutz, beschreven in 1920.

Natuurlijk heeft ook Müller-Rutz gezien, dat er iets was waardoor deze soort van *pellionella* afwijkt. Als voornaamste kenmerk geeft hij op, dat de achtervleugels niet zo lang toegespitst zijn, meer afgerond. Bij het Nederlandse exemplaar zijn ze ook iets breder. De drie donkere stippen op de voorvleugels zijn meestal ook duidelijker. Aan het genitaalapparaat van het ♂ valt de lange smalle saccus op en de zeer forse aedaeagus, die ver buiten de saccus uitsteekt. Bij *pellionella* daarentegen zijn saccus en aedaeagus vrijwel even lang. Er zijn twee kleine spits toelopende cornuti. Bij *pellionella* zijn ze langer en forser. Ze liggen bij het proximale uiteinde van de rij tanden van de vesica, maar zijn op de foto slecht te zien. Daarentegen zijn de zeer karakteristieke twee groepen van vesica-tanden heel duidelijk. Ook de genitaliën van de vrouwtjes zijn bij de verschillende soorten goed van elkaar te onderscheiden. Zie hiervoor o.a. Hannemann (1977).

De exemplaren waarnaar de Zwitserse auteur de soort beschreef, werden als schadelijke insecten aangetroffen in de zoölogische collecties van de universiteit van Zürich. Het Nederlandse

is een ♂ afkomstig uit de collectie van wijlen P. Tutein Nolthenius, die het vlindertje 28 juni 1925 in zijn buiten, Huize Ullerberg bij Leuvenum, aangetroffen had.

Vlak voor het ter perse gaan van dit artikel vond ik bij de Tineiden van de heer G. R. Langohr een exemplaar, dat hij als *turicensis* geëtiketteerd had, maar hij was blijkbaar niet helemaal zeker geweest van zijn determinatie omdat hij niet over voldoende vergrotende apparatuur beschikte. Toen ik zijn preparaat door het microscoop bekeek, bleek hij evenwel goed gezien te hebben. Ook dit exemplaar is een ♂, dat 17.VIII.1973 te Simpelveld gevangen werd.

Tot mijn verrassing zag ik in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, dat ook C. Doets indertijd al aan het zoeken was geweest bij zijn donkere exemplaren van *pellionella* blijkens de genitaalpreparaten die hij van verschillende ervan gemaakt had, maar hij had er toch niets nieuws tussen kunnen vinden.

Volgens Petersen (1969: 374) leven de rupsen in vogelnesten (speciaal wordt de huiszwaluw genoemd) en uileballen. Maar de vindplaats van het oorspronkelijke Zwitserse materiaal wijst er wel op, dat ze ook niet afkerig zullen zijn van collectiemateriaal.

T. turicensis is nu uit een groot deel van Europa en Noord-Afrika bekend. Gecombineerd met de reeds door Petersen en Hannemann gepubliceerde gegevens is zij tot nu toe al in de volgende landen aangetroffen: Engeland, Nederland, West- en Oost-Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Zwitserland, Spanje, Italië, Roemenië, Bulgarijë, Kaukasië, Algerije, Marokko en de Canarische eilanden.

LITERATUUR

- Bradley, J. D., D. S. Fletcher & P. E. S. Whalley, 1972. In G. S. Kloet & W. D. Hincks, A check list of British Insects. 2nd ed. Pt. 2, Lepidoptera. — *Handb. Ident. Br. Insects* 11 (2): I-VIII, 1-153.
- Langohr, G. R., 1979. Nieuwe en minder gewone Lepidoptera voor de Nederlandse fauna. — *Ent. Ber., Amst.* 39.
- Lempke, B. J., 1976. Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera. — *Bibl. k. ned. natuurh. Veren.* 21: 1-100.
- Hannemann, H. J., 1977. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera III. Federmotten (Pterophoridae) Gespinstmotten (Yponomeutidae) Echte Motten (Tineidae). — *Tierwelt Dtl* 63: 1-273, fig. A1-A37, 1-148, pl. 1-17.
- Karlsholt, O & E. Schmidt Nielsen, 1976. *Systematisk fortegnelse over Danmarks sommerfugle*: 1-128. Scandinavian Science Press, Klampenborg.
- Müller-Rutz, J., 1920. Aus der Welt der Kleinschmetterlinge mit Beschreibungen neuer Arten und Formen. — *Mitt. Ent. Zürich* (5): 334-349, pl. II, fig. 1-16.
- Petersen, G., 1969. Beiträge zur Insekten-Fauna der DDR: Lepidoptera-Tineidae. — *Beitr. Ent.* 19: 311-388, fig. 1-44 (gekleurd), 1-205.

Naschrift

Nadat het artikel reeds ter perse was verscheen de publicatie van G. S. Robinson, Clothes-moths of the *Tinea pellionella* complex: a revision of the world's species (Lepidoptera: Tineidae) in *Bull. Br. Mus. nat. Hist., Ent. series* 38 (3): 57-128, fig. 1-103, 29.III.1979. Hieruit blijkt, dat de soort reeds in 1859 door Stainton beschreven is als *Tinea dubiella*. *T. turicensis* is daarvan dus een synoniem. Robinson schrijft, dat *T. dubiella* donkerder is dan enige andere soort van de groep, wat vooral geldt voor de grijze achtervleugels. Bij de andere soorten zijn die okerachtig wit of heel licht grijs.

Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam.

TE KOOP GEVRAAGD: Insektenladen, met of zonder kast. F. Cupedo, Laathofstraat 33, 6191 GD Beek (L.), tel. 04402-3253.